

ОСВІТА. ПЕДАГОГІКА

УДК 378.018.8:373.5.011-051:796]:796.035]:167.1](045)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО
ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА**

Войтенко Андрій, аспірант кафедри освітології та педагогічної інноватики,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі.

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0692-1295>

E-mail: andrey.voytenko1479@gmail.com

У статті на основі аналізу теорії і практики охарактеризовано підготовку майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-оздоровчої діяльності як наукову проблему.

Автором з'ясовано, що суперечності і науково-практичні завдання модернізації вищої освіти в Україні разом з актуальною проблематикою професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури в сучасній педагогічній теорії та освітній практиці дозволили визначити стан та перспективи досліджень науково-практичної проблеми. З-поміж перспективних напрямів подальших досліджень – впровадження системного і комплексного підходу до формування професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-оздоровчої діяльності як пріоритетного напрямку розвитку освіти, вищої школи, соціальної політики.

Ключові слова: вища освіта, заклад вищої освіти, учитель фізичної культури, підготовка майбутніх учителів фізичної культури, фізкультурно-оздоровча діяльність, здоров'язберезувальна компетентність.

**PREPARATION OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS FOR
THE ORGANIZATION OF PHYSICAL AND HEALTH ACTIVITIES
AS A SCIENTIFIC PROBLEM**

Voitenko Andrii, Postgraduate student of the Department of Education and Pedagogical Innovation, Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav.

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0692-1295>

E-mail: andrey.voytenko1479@gmail.com

The article, based on the analysis of theory and practice, characterizes the preparation of future teachers of physical culture for the organization of physical culture and health activities as a scientific problem.

It has been established that the formation of the professional readiness of future teachers of physical education for the organization of physical education and health activities in the process of professional training, subject to the application of systematic, personally oriented, personally active and competence-based approaches to the construction of a modern educational process in a higher education institution, is a leading factor in their professional formation and development . Accordingly, these processes contribute to the effective formation of the need and significant positive motivation regarding the independent acquisition of thorough professional knowledge, relevant abilities and skills, and the experience of their application in the process of professional training, and in the future also in one's own professional activity.

In this context, the study of the problems of determining the essence and content of vital competences as a basis for the readiness of future teachers of physical culture to organize physical culture and health activities in the process of professional training in a higher education institution is becoming particularly relevant today. No less urgent are the problems of defining and assimilating not only the knowledge, but also, what is important, the value-oriented and purely professional content of the professional training of the future teacher of physical education based on the introduction of leading traditional and innovative forms, methods and means of effective formation of his professional readiness for the organization of future physical culture and health activities in the institution of general secondary education.

The author found out that the contradictions and scientific-practical tasks of the modernization of higher education in Ukraine, together with the current issues of professional training of future teachers of physical education in modern pedagogical theory and educational practice, made it possible to determine the state and prospects of research on the scientific-practical problem. Among the promising areas of further research is the introduction of a systematic and comprehensive approach to the formation of professional readiness of future physical education teachers for the organization of physical culture and health activities as a priority direction for the development of education, higher education, and social policy.

Key words: *higher education, higher education institution, physical culture teacher, training of future physical culture teachers, physical culture and health activities, health-preserving competence.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Процеси глобалізації та інтеграції наукового знання детермінують суттєві зміни суспільних стандартів, що характеризують закономірності і тенденції розвитку сучасної вищої освіти в Україні. Саме трансформаційні процеси у цій освітній системі зумовлюють постійне удосконалення фахової підготовки майбутніх педагогів в нашій державі.

Формування професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-оздоровчої діяльності в процесі фахової підготовки за умови застосування системного, особистісно орієнтованого, особистісно діяльнісного та компетентнісного підходів до побудови сучасного освітнього процесу в закладі вищої освіти є провідним чинником їхнього професійного становлення і розвитку. Відповідно, ці процеси сприяють ефективному формуванню потреби і суттєвої позитивної мотивації щодо самостійного набуття ґрунтовних професійних знань, відповідних умінь і навичок та досвіду їх застосування у процесі фахової підготовки, а у подальшому і у власній професійній діяльності.

У цьому контексті особливої актуальності сьогодні набуває дослідження проблем визначення сутності і змісту життєво важливих компетентностей як основи готовності майбутніх вчителів фізичної культури до організації фізкультурно-оздоровчої діяльності в процесі фахової підготовки у закладі вищої освіти. Не менш актуальними є проблеми визначення й засвоєння не лише знанневого, але й, що важливо, – ціннісно-орієнтаційного й суто фахового контенту професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури шляхом упровадження провідних традиційних та інноваційних форм, методів ефективного формування його професійної готовності до організації майбутньої фізкультурно-оздоровчої діяльності в закладі загальної середньої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі аналізу стану розвитку сучасної освітньої практики в закладах вищої освіти встановлено, що формування особистості майбутнього вчителя в освітньому процесі закладу вищої освіти представлено в наукових працях Г. Васяновича, Р. Гуревича, А. Гуржія, М. Євтуха, І. Зязюна В. Кременя, В. Лугового, Н. Ничкало, О. Пехоти, С. Сисоевої та ін.

Проблеми професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищій освіті досліджували М. Віленський, М. Воробйов, Ю. Драгнєв, Л. Матвєєв, О. Тимошенко, О. Шабаліна, Б. Шиян та ін.

Професійне становлення і розвиток фахівців фізичної культури і спорту в умовах закладу вищої освіти досліджували Н. Белікова, В. Видрін, С. Єрґогіна, Р. Клопов, О. Конєєва, В. Костюченко, М. Носко, Н. Москаленко, Є. Приступа, Л. Сущенко, В. Троценко, С. Хазова та ін.

Розв'язання проблем знайшло своє відображення у наукових працях Д. Балашова, О. Дубогай, Т. Круцевич, Н. Москаленка, Н. Пангелової та ін.

Аналіз досліджень, теорії і практики дав нам змогу встановити, що незважаючи на вагомість проведених наукових пошуків, проблема професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури у закладах вищої освіти недостатньо досліджена в теоретико-методичному аспекті.

Зокрема, проблема формування професійної готовності до організації фізкультурно-оздоровчої діяльності як основи професійної діяльності майбутнього учителя фізичної культури в цілому та рівня сформованості здоров'язберезувальної компетентності – інтегральної якості особистості, яка «проявляється у загальній здатності та готовності до здоров'язберігаючої діяльності, що ґрунтується на інтеграції знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень особистості, спрямованих на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення» [2].

Професійна готовність майбутнього вчителя фізичної культури – це цілісний стан особистості, що узагальнює такі якісні характеристики, як спрямованість, усвідомлення, професійна позиція, імідж та рівень володіння професійно-педагогічними вміннями і навичками. Тому, перед здобувачами, які навчаються на факультеті фізичної культури, стоїть завдання забезпечення всебічного і гармонійного розвитку учнів, а також підтримка їхнього духовного, фізичного та психічного здоров'я.

В контексті означеного вище виникає нагальна потреба в переосмисленні цілей професійної підготовки, щоб вони відповідали сучасним уявленням про професійну діяльність студентів – майбутніх учителів фізичної культури – та їхній соціальній ролі в контексті сучасної вищої освіти і розвитку здорового суспільства.

Мета статті – на основі аналізу теорії і практики охарактеризувати підготовку майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-оздоровчої діяльності як наукову проблему.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Нині педагогічна система стикається з викликом вдосконалення роботи закладів вищої освіти у підготовці майбутніх учителів – «висококваліфікованих фахівців, гармонійно розвинених та творчо активних, які усвідомлено та з відповідальністю ставилися б до результатів свого навчання та підготовки до майбутньої професійної діяльності» [3, с 233].

Основна роль у реалізації цього завдання покладається на заклад загальної середньої освіти, що охоплює навчанням і вихованням переважно більшість дітей протягом досить тривалого часу і керується у своїй діяльності науково обґрунтованими теоретичними та практичними концепціями.

Головну роль у виконанні цього завдання відіграє заклад загальної середньої освіти, який забезпечує навчання та виховання більшості дітей протягом тривалого періоду, керуючись науково обґрунтованими теоретичними та практичними концепціями. Тому, сучасні вимоги до «професійної компетентності учителя, його практичної підготовки набувають більш вираженого характеру та мають бути спрямовані

на формування особистості педагога з такими якостями, які відповідали б наявним вимогам сьогодення і забезпечували успішність практичної діяльності» [3, с. 235].

Мета професійної діяльності вчителя – організація навчання та виховання здобувачів освіти «під час здобуття ними повної загальної середньої освіти (далі – здобуття освіти) шляхом формування у них ключових компетентностей і світогляду на основі загальнолюдських і національних цінностей, а також розвитку інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, необхідних для успішної самореалізації та продовження навчання» (Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти, вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», 2021) [5, с. 1]. Спільно з батьками, іншими законними представниками здобувачів освіти вчитель «сприяє розвитку здібностей здобувачів освіти, формуванню в них навичок здорового способу життя, дбає про їхнє фізичне і психічне здоров'я; формує в здобувачів освіти усвідомлення необхідності додержуватися Конституції та законів України, захищати суверенітет і територіальну цілісність України; настановленням і особистим прикладом утверджує повагу до суспільної моралі та суспільних цінностей, зокрема правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства; формує в здобувачів освіти прагнення до взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами» [5, с. 1].

Розглядаючи професійну підготовку майбутнього педагога та його професійну діяльність, у тому числі вчителя фізичної культури, науковці звертають увагу, передусім, на її зміст, тому що вона несе в собі певну сукупність знань умінь і навичок, володіння якими дає змогу працювати спеціалістам на високому методичному рівні [3, с. 236].

Головною метою фахової підготовки майбутнього вчителя фізичної культури сьогодні є формування цілісної соціально активної особистості, громадянина і патріота зі сформованою готовністю до майбутньої професійної діяльності.

Актуальне завдання, що постає перед сучасною системою освіти, – формування особистості «як унікальної, цілісної, творчої індивідуальності, що прагне до максимальної реалізації своїх можливостей (самоактуалізації), відкрита для сприймання нового досвіду, здатна здійснювати свіжий і відповідальний вибір у різноманітних життєвих ситуаціях» [7, с. 228].

Процес професійної підготовки майбутнього учителя фізичної культури у ЗВО являє собою становлення його як особистості, розвитку загальної і професійної педагогічної культури, компетентності, професійних компетенцій, що виступають передумовою ефективної майбутньої професійної діяльності як учителя в закладі загальної середньої освіти.

В умовах розвитку сучасної школи актуалізується потреба у «професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури нового профілю, зокрема, щодо необхідності певного рівня сформованих якостей (соціальна та професійна мобільність, професійна активність і стійкість, відповідальність, креативність, комунікабельність, врівноваженість та ін.), виховання яких сприятиме універсалізації професійних функцій майбутнього фахівця» [3, с. 235].

Роль учителя фізичної культури полягає у «формуванні фізично розвиненої особистості, яка володіє оптимальними способами виконання фізичних вправ, життєво необхідними руховими вміннями та навичками, свідомо ставиться до фізичної активності і веде активний спосіб життя» [4].

Пріоритетне, особливе соціально зумовлене місце підготовки майбутніх фахівців в сучасній системі освіти стимулює необхідність пошуку ефективних шляхів у контексті модернізації педагогіки вищої школи. Вона має бути орієнтованою на якісну підготовку

компетентних і конкурентоспроможних фахівців, які відповідають вимогам сучасності, володіють науковою інформацією, прагнуть до продуктивного мислення, самовдосконалення та розвитку, а також вміють організовувати свою діяльність.

На думку теоретиків і практиків, аналіз сучасного стану діючої системи професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури в закладах вищої освіти свідчить, що ця підготовка «спрямована більшою мірою на розвиток їхньої спортивної майстерності та загальнонаукового компоненту освіти, що не забезпечує випускникам рівня педагогічної компетентності відповідно соціального запиту» [3, с. 236].

Аналіз сучасної практики свідчить про наявність ряду прогалин у системі підготовки майбутніх учителів загалом, а також у підготовці вчителів фізичної культури зокрема. Серед них науковці виокремлюють такі аспекти: у ЗВО «практично не здійснюється діагностика здібностей абітурієнтів до педагогічної діяльності, викладачі рідко застосовують інтерактивні форми й методи навчання, інформаційно-комунікаційні технології, недостатньо розвиваються в процесі навчання креативні здібності студентів» [1, с. 68]; посилення гуманістичної спрямованості освіти «неминує призводить до підвищення значущості психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в закладах вищої освіти, так як тільки в цьому випадку забезпечується справжнє реформування системи фізкультурної освіти, її переходу до нової, особистісно-орієнтованої парадигми» [1, с. 68] та ін.

Здійснений аналіз теорії і практики дав змогу виокремити низку проблемних питань у процесі формування професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-оздоровчої діяльності в процесі фахової підготовки. Науковці, теоретики і практики наголошують на необхідності вирішення суперечностей, зокрема між:

- нагальною потребою суспільства в гармонійному фізичному і розумовому розвитку молодого покоління засобом збереження та зміцнення здоров'я та зниження престижу і соціального статусу вчителя фізичної культури, що призводить до недостатньої вмотивованості та незадовільної професійної спрямованості суб'єктів вищої освіти;

- соціальним запитом на висококваліфікованих учителів фізичної культури, здатних до аналізу освітніх реалій, продукування педагогічних ідей, моделювання процесу фізичного виховання на основі професійних цінностей, творчих здібностей, професійної активності й педагогічної рефлексії та недостатнім рівнем сформованості у випускників закладів вищої освіти професійної готовності та педагогічної майстерності до організації фізкультурно-оздоровчої діяльності;

- необхідністю швидко розв'язання майбутніми вчителями фізичної культури життєво важливих проблемних ситуації та нестандартних завдань, завдяки сформованій готовності до інноваційної педагогічної діяльності на основі нової парадигми освіти, сучасних концепцій розвитку фізичної культури та традиційною системою їхньої фахової підготовки (у якій нині превалюють вузькофункціональні підходи, формувальні, імперативні методи і технології);

- потребою модернізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичного культури відповідно до сучасних педагогічних теорій, методичних засад і стратегій та відсутністю єдиної концепції професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, механізмів удосконалення освітньо-методичного забезпечення, програми розвитку особистості майбутнього вчителя в освітньому процесі закладів вищої освіти [7].

Отже, виявлені прогалини в підготовці майбутніх педагогів вимагають від системи освіти пошуку нових шляхів організації підготовки вчителів фізичної культури, заснованих на сучасних підходах. Це передбачає зміни не лише в цілях і змісті, а й у формах, методах і засобах професійної підготовки. Насамперед, щодо проблеми формування професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-оздоровчої діяльності та, відповідно, потреби її ґрунтовного розв'язання на методологічному, психолого-педагогічному та методичному рівнях.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Окреслене коло суперечностей і науково-практичних завдань модернізації вищої освіти в Україні разом з актуальною проблематикою професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури в сучасній педагогічній теорії та освітній практиці дозволили визначити стан та перспективи досліджень науково-практичної проблеми. Тому, з-поміж перспективних напрямів подальших досліджень – впровадження системного і комплексного підходу до формування професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-оздоровчої діяльності як пріоритетного напрямку розвитку освіти, вищої школи, соціальної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдуллаев А.К. огли, Ребар І.В. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в сучасних умовах. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 10. Т.1 С. 67–70.
2. Антонова О., Поліщук Н. Здоров'язберігаюча компетентність особистості як наукова проблема (аналіз поняття). *Вища освіта у медсестринстві: проблеми і перспективи*. Житомир: Полісся, 2011. С. 27–31.
3. Кашуба А. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності школярів зі спортивних ігор. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2024. Вип. 1(13). С. 232–242.
4. Про викладання фізичної культури у 2022 / 2023 н.р. Методичні рекомендації. Майбуття. 2022, №19 (690). С. 62–64.
5. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти, вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти». Розробник: Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti> (дата звернення: 02.09.2024).
6. Степанченко Н. І. Система професійної підготовки учителів фізичного виховання : монографія. Львів : Піраміда, 2016. 652 с.
7. Тевкун В.В. Здоров'язбережувальні компетенції – основа професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Сер. : Педагогічні науки. 2014. Вип. 115. С. 227–230.

REFERENCES

1. Abdullaiev A.K. ohly, Rebar I.V. Osoblyvosti profesiinoyi pidhotovky maibutnix fakhivtsiv fizychnoyi kultury i sportu v suchasnykh umovakh. *Innovatsiina pedahohika*. 2019. Vyp. 10. T.1 S. 67–70.
2. Antonova O., Polishchuk N. Zdorov'iazberihaiucha kompetentnist osobystosti yak naukova problema (analiz poniattia). *Vyshcha osvita u medsestrynstvi: problemy i perspektyvy*. Zhytomyr: Polissia, 2011. S. 27–31.

3. Kashuba A. Pidhotovka maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do orhanizatsii zmahalnoi diialnosti shkolariv zi sportyvnykh ihor. *Sotsialna robota ta sotsialna osvita*. 2024. Vyp. 1(13). S. 232–242.
4. Pro vykladannia fizychnoi kultury u 2022 / 2023 n.r. Metodychni rekomendatsii. Maibuttia. 2022, №19 (690). S. 62–64.
5. Profesiinyi standart «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity, vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity». Rozrobnyk: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti> (data zvernennia: 02.09.2024).
6. Stepanchenko N. I. Systema profesiinoi pidhotovky uchyteliv fizychnoho vykhovannia : monohrafiia. Lviv : Piramida, 2016. 652 s.
7. Tevkun V. V. Zdorov'iazberezhualni kompetentsii – osnova profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury. Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Ser. : Pedahohichni nauky. 2014. Vyp. 115. S. 227–230.